

**ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ ВА ЎРТА МАХСУС
ТАЪЛИМ ВАЗИРЛИГИ**

"РЎЙХАТГА ОЛИНДИ"

№ ВМ-343-53406-3.20.07

"1" июль 2003 й.

"ТАСДИҚЛАНДИ"

Ўзбекистон Республикаси

Олий ва ўрта махсус

таълим вазирлиги

"8" июль 2003 й.

**БЮДЖЕТ ҲИСОБИ ВА ҲИСОБОТИ
фанидан
ДАСТУР**

Олий таълимнинг 340000 - "Бизнес ва бошқарув"

таълим соҳасидаги 5340600 - "Молия"

бакалаврият йўналиши учун

Тошкент - 2003

Тузувчилар: доц. Хасанов Б. А.,
к.ўқ. Махмудов А. Н.,
асс. Ғаниев Ш. В.

Тақризчилар: и.ф.н. Усанов А.,
доц. Каримов А. А.

"Бюджет ҳисоби ва ҳисоботи" фанидан тузилган дастур Давлат Таълим Стандартига асосан тузилган бўлиб, Олий таълимнинг 5140900 – "Касб таълими" бакалаврият йўналишидаги талабаларига мўлжалланган. Дастур кўйилган талабларга тўлиқ жавоб беради ва 6 та бўлимдан иборат.

Дастурда "Бюджет ҳисоби ва ҳисоботи" фанининг мақсади, вазифалари, бошқа фанлар билан ўзаро алоқаси, ДТСга мувофиқ билим ва кўникмалар, амалий ва семинар дарслари бўйича ишларнинг минимал миқдори, компьютер ва инфор­мацион технологияларни қўллаш, фан дастури, тавсия этилаётган мавзулар бўйича кўргазма–намойиш материаллари, ўқув фильмлари, рейтинг асосида баҳолаш бўйича ўзлаштиришнинг назорати ҳамда адабиётлар рўйхати ўз ифодасини топган.

Программа по предмету "Бюджетный учет и отчетность" составлена на основе Государственного Образовательного Стандарта высшего образования подготовки бакалавриатуры по направлению 5140900 "Профессиональное образование".

В данной программе по предмету "Бюджетный учет и отчетность" освещены предмет, цели и задачи курса, связь с другими дисциплинами, темы лекционных и практических занятий, компьютерные и информационные технологии, учебные фильмы, список используемой литературы и оценка по рейтинговой системе.

Programm on the subject "Budgetary account and reporting" is form on the base State Educational Standard of wail forming preparation.

Data of programm on the subject "Budgetary account and reporting" is purposes and tasks subjects, relations other subjects, subject an theoritikal and practical are occupy, principles computer and information texnologius, program subjects, scholastic films, list an using a literature and evaluations on reatenges system.

Дастур Тошкент молия институти Илмий Кенгашида муҳокама қилинган ва нашрга тавсия этилган (25 апрель 2002 йил 9-сон мажлис баённома).

Дастур Ўзбекистон Республикаси Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги олий ўқув юртлариаро илмий-услугий бирлашмалар фаолиятини Мувофиқлаштирувчи

Кенгаш мажлисида муҳокама қилинган ҳамда нашрга тавсия этилган (2003 йил 1 июль 37-сонли мажлис баёни).

1. СЎЗ БОШИ

Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2001 йил 16 август 343 – сонли қарори билан Давлат таълим стандартлари тасдиқланган. Мазкур стандартлар бўйича ҳар бир ўқитиладиган фанлардан намунавий дастурлар тайёрлаш зарурияти туғилди. "Бюджет ҳисоби ва ҳисоботи" фани бўйича тузилган ушбу намунавий дастур қўйилган барча талаблар асосида тузилган бўлиб, "Аудит" мутахассислигидаги магистрларга мўлжалланган.

Ўқитишнинг мақсад ва вазифалари, бошқа фанлар билан ўзаро боғланиши

Ўзбекистон Республикаси мустақилликка эришгандан сўнг ўзининг бюджетига эга бўлди. Мазкур бюджет Республика бюджети, Қорақалпоғистон Республикаси бюджети, вилоятлар бюджети ва маҳаллий бюджетдан иборат. "Бюджет ҳисоби ва ҳисоботи" фанини ўқитишнинг мақсади – келгусида юқори малакали иқтисодчи мутахассислар бўлиб етишадиган магистрлар учун ҳозирги замон талаблари асосида Ўзбекистон Республикаси бюджет ҳисоби ва ҳисоботи ҳақида назарий билимлар бериш, уларда давлатнинг бозор иқтисодиётига ўтиш даври бюджет сиёсатининг асосий йўналишлари бўйича кўникмалар ҳосил қилишдан иборат. Шунингдек, бозор механизмини мустақил республикамизда шакллантиришдан ва иқтисодимизни бошқаришни ташкил қилишдан иборатдир. Тингловчилар бу фанни ўрганишлари натижасида қуйидагиларга эга бўлишлари талаб қилинади:

- бюджет муассасалари ва ташкилотларида бухгалтерия ҳисобини ташкил қилишнинг асослари ва тамойиллари;
- бухгалтерия ҳисоби, молиялаштириш, пул маблағлари бўйича ҳисоблашишлар ва кредит муомалалари, меҳнат ва иш ҳақи, асосий воситалар, моддий қийматликлар ва молиявий натижалар соҳасидаги назарий масалаларни ўзлаштиришлари лозим.

"Бюджет ҳисоби ва ҳисоботи" фани тингловчиларда шу соҳада зарур бўлган билимларни шакллантиришда тасдиқланган ўқув дастурининг ажралмас қисми ҳисобланади.

Тингловчилар ўқув дастурига мувофиқ "Бюджет ҳисоби ва ҳисоботи" фанини асосий фан сифатида чуқур ўрганадилар. Бозор иқтисодиётига ўтиш даврида муассасаларда бюджет ҳисобини халқаро амалиётдан келиб чиққан ҳолда ташкил қилиш ва юритишни ўрганиш асосий вазифа қилиб қўйилади. Бу фанни ўрганишда

"Бухгалтерия ҳисоби тўғрисида"ги Ўзбекистон Республикаси Қонуни, Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг "Давлат бюджети ва касса ижросининг банк муассасаларидаги ҳисобини ташкил этиш тўғрисида"ги Қарори асос қилиб олинади. Шунингдек, фанни ўрганишда ҳукуратимиз томонидан қабул қилинган қарорлар ва қонунлар, меъёрий ҳужжатлар ҳамда иқтисодий адабиётлардан кенг фойдаланилади. Фанни ўрганишда қуйидаги фанлар бўйича билимга эга бўлишни тақозо этади.

"Фанларнинг фалсафий масалалари", "Илмий ижодиёт методологияси", "Амалий чет тили", "Ахборот технологиялари", "Таълим менежменти ва иқтисодиёти", "Махсус фанларни ўқитиш методикаси", "Миллий истиқлол ғояси: асосий тушунча ва тамойиллар", "Педагогик технологиялар ва педагогик маҳорат", "Ўзбекистон Республикаси Конституцияси", "Халқаро аудит тизими", "Инвестиция лойиҳаларини молиялаштириш механизми", "Инвестициялар аудити ва баҳолаш", "Бошқа тармоқларда аудитнинг хусусиятлари", "Ҳозирги замон давлат сиёсатининг долзарб муаммолари", "Ҳозирги замон бозор иқтисодиёти назарияси ва амалиёти", "Молия математикаси", "Давлат солиқлари ва йиғимлари", "Бошқарув ҳисоби-2", "Молиявий таҳлил-2", "Қимматли қоғозларва улар бўйича операциялар ҳисоби", "Ташқи иқтисодий фаолият ва валюта операциялари ҳисоби", "Молиявий ҳисоб-2", "Банкларда ҳисоб ва тўлов тизими", "Давлат молиясини бошқариш" ва бошқа махсус фанлар.

Олий таълим йўналиши ёки мутахассислиги Давлат Таълим Стандартига (ДТСга) мувофиқ ўқув фани бўйича билим, кўникма ва малакаларга талаблар

Магистратура тингловчилари "Бюджет ҳисоби ва ҳисоботи" фани бўйича чуқур билим олиши ва етук мутахассис бўлиб етишишлари учун улар қуйидагиларни билишлари лозим:

- ҳозирги замон тараққиётида бюджет ҳисоби ва ҳисоботининг аҳамияти ва ўрни;
- бюджет ҳисоби фани иқтисодиётни ўрганишнинг асосий мезони эканлигини;
- иқтисодиётнинг турли соҳаларини самарали бошқарувида бухгалтерия ҳисоби маълумотлари асос бўлиб хизмат қилиши;
- ҳуқуқий давлат фуқаролари, айниқса бухгалтер ва аудитор мутахассислигини эгалловчи тингловчилари ҳуқуқшунослик фанларини чуқур эгаллаган бўлиши;
- молиявий натижалар бўйича ўзларининг хулоса ва таклифларини келтириш;
- иқтисодий сиёсатни шакллантиришда бюджет ҳисоби муҳим бўлган эканлиги;

- бюджет муассасаларида бухгалтерия ҳисоби давлат бюджети ижросининг ажралмас қисми эканлиги.

Ўқитиш жараёнида назарий билим билан амалий билимни солиштириш усуллари ташкил этиш, тингловчиларнинг ўқишга бўлган қизиқишларини тобора орттириб, улар учун имкон қадар мустақил билим олишига шароит яратиб бериш лозим.

Тингловчиларга замонавий усулда "Бюджет ҳисоби ва ҳисоботи" фанини ўргатиш ва уларнинг билимини баҳолаш учун қуйидагилардан фойдаланилади:

- тингловчиларни олдиндан тарқатма ўқув материаллари билан таъминлаш;
- ўқув мақсадларини назорат (тест) топшириқларига кўчириш;
- тингловчиларнинг ўз билимини таянч иборалари асосида баҳолашларини жорий қилиш;
- амалий машғулотларда бюджет муассасаларида юритилаётган бухгалтерия ҳисоби бўйича "Иш ўйинлари"ни қўллаш;
- иқтидорли тингловчилар билан қўшимча дарслар ташкил этиш ва ҳ. к.

"Бюджет ҳисоби ва ҳисоботи" фанини ўрганувчи тингловчилар аудиторияда олган назарий билимларини мустаҳкамлаш учун кафедра ўқитувчилари раҳбарлигида ўқув режасига мувофиқ мустақил таълим олади ва ўрганеди. Мустақил таълим олишдан асосий мақсад назарий билимларни мустаҳкамлашдир. Шу боисдан мавзулар бўйича тестларни ечилади, ўқитувчилар томонидан тавсия қилинган мавзуларда рефератлар ёзилади.

Фанни ўқитиш семестрлари ва услубий кўрсатмалар

"Бюджет ҳисоби ва ҳисоботи" фани иккинчи семестрда ўқитилади. Бу семестрда бюджет ҳисоби ва ҳисоботи ҳақида тушунчалар ҳамда қоидалар ўргатилади. Фанни ўрганиш маъруза ва амалий машғулот шаклида аудиторияда амалга оширилади. Тингловчилар уй вазифаларини бажариш орқали аудиторияда олган назарий билимларини мустаҳкамлайдилар. Уларнинг олган билимлари тест – синов усулларида назорат қилиб уй вазифаларини бажариш орқали қўлланилади. Тингловчиларнинг олган билимларини баҳолашда рейтинг тизими, аниқлашнинг оғзаки ва ёзма усуллар қўлланилади.

Умумий ва ўқув ишлари бўйича ҳажми

Олий касб таълимининг Давлат Таълим Стандартида "Бюджет ҳисоби ва ҳисоботи" фанига жами 120, шу жумладан 40 – маъруза, 40 - амалий машғулот, 40 - мустақил таълим соатлари ажратилган.

Ўқув жараёнида тингловчилар билимини баҳолаш учун икки марта жорий, икки марта оралиқ ва якуний баҳолашлар ўтказилади.

2. ФАН ДАСТУРИ

Маъруза машғулотларининг намунавий мавзулари

Бюджет ҳисоби, унинг предмети ва методи

Бюджет ҳисоби ва ҳисоботи курси ягона халқ хўжалиги ҳисобининг таркибий қисми сифатида. Бюджет ҳисобининг предмети ва методи. Бозор иқтисодиётига ўтишда бухгалтерия ҳисоби объектларининг иқтисодий мазмуни. *Бухгалтерия ҳисобининг бюджет ижроси соҳасидаги роли ва вазифалари.* Бюджет ҳисоби ва ҳисоботи. Давлат бюджети бухгалтерия ҳисобидир. Бюджет ҳисобининг бошқа махсус фанлар билан алоқаси, бюджет ҳисоби ва ҳисоботи фаннинг ташкилий - методик жиҳатдан такомиллашиш истиқболлари.

Ўзбекистон Республикасида бюджет ҳисоби ва ҳисоботини ташкил қилиш

Ўзбекистон Республикасида давлат бюджети ижросини бухгалтерия ҳисобини ташкил қилишнинг асосий тамойиллари. Ўзбекистон Республикасида давлат бюджети ижросини амалга оширишда иштирок этувчи органлар. Кассага қирим қилинган ва ҳақиқатда сарфланган маблағлар. *Бюджет даромадлари ва харажатларини тақсимлаш.* Президент фармонлари ва ҳукумат қарорлари асосида бюджет ҳисобини такомиллаштириш ва автоматлаштириш. *Молиявий ҳисоб – китоблари автоматлаштирилган тизимининг вазифалари ва тайинланиши.*

Давлат бюджети даромадлари ва пул маблағларининг ҳисоби

Пул маблағлари ва бюджет даромадларини ҳисобга олишда бухгалтерия ҳисобининг вазифалари. *Ўзбекистон Республикасида Давлат бюджети даромадларининг ҳисоби.* Корхона ва ташкилотлар билан бюджетли тўловлар бўйича ҳисоблашишларнинг бухгалтерия ҳисоби. Алоҳида бюджетлар ўртасида бюджет даромадларини тақсимлаш. Даромадларнинг аналитик ҳисоби.

Бюджет кредитлари (ассигнациялар), молиялаштириш ва харажатлар ҳисоби

Бюджет кредитлари (ассигнациялар) ҳақида тушунча. Кредит тақсимловчилар, уларнинг ҳуқуқлари ва бурчлари. Бюджетлар молиялаштириш усуллари: очилган кредитлар, кредит тақсимловчиларнинг жорий ҳисобларига пул

маблағларини кўчириш. Республика Марказий банки ва бошқа банклар орқали давлат бюджети маблағларини очилган кредитлар усули билан харажатга чиқариш тартиби. Очилган кредитлар бўйича муомалаларни амалга ошириш учун тайинланган ҳужжатлар. *Очилган кредитларнинг бухгалтерлик ҳисоби.* Маҳаллий молия органлари томонидан уларнинг қарамоғидан кредит тақсимловчиларнинг жорий ҳисобларига маҳаллий молия органлари томонидан ўтказиб берилган пул маблағларининг ҳисоби. *Маҳаллий молия органлари томонидан капитал қўйилмаларни ва инвестицияларни молиялаштириш учун банк муассасаларига пул ўтказиш тартиби.* Ўзбекистон Республикаси Давлат бюджети харажатларининг ҳисоби. Президент Фармонлари, Ўзбекистон Олий Мажлиси ва ҳукуматимиз қарорларидан келиб чиқадиган бюджет харажатлари ҳисобининг вазифалари. Бош кредит тақсимловчилар томонидан қилинган харажатлар ҳисоби. Банк муассасалари орқали давлат бюджетидан молиялаштириладиган капитал қўйилмалар ва бошқа тадбирлар учун қилинган харажатлар ҳисоби. Бевосита молия органлари томонидан амалга оширилган бюджетнинг касса харажатларини ҳисобга олиш. Кредитлар (ассигнациялар) пул маблағлари ва бюджет харажатларининг касса ижросининг аналитик ҳисоби.

Бюджетлар ўртасида ҳисоблашишлар, бюджет ссудалари, фондлар ва бюджет ижроси бўйича натижалар ҳисоби

Бюджет тузиш ва тасдиқлаш жараёнида бюджетлар ўртасида содир бўладиган ҳисоблашишлар. Берилган ва олинган маблағлар бўйича давлат бюджети ижроси даврида юзага келадиган ўзаро ҳисоблашишларнинг ҳисоби. Берилган ва олинган маблағлар бўйича ҳамда ўзаро ҳисоблашишлар ҳисоби учун тайинланган ҳисоблар. Бюджетнинг қисқа муддатли ссудаларини олиш ва қайтарилишининг синтетик ва аналитик ҳисоби. *Мақсадли бюджет резервини ташкил қилиш, ундан фойдаланиш ва уни ҳисобга олиш тартиби.* Мақсадли фондлар ва маблағлар ташкил қилиш ва улардан фойдаланиш тартиби. Бу маблағлар ва фондлар аналитик ва синтетик ҳисобини юритиш. *Давлат бюджети ижроси натижаларини аниқлаш* давлат бюджети ижроси бўйича ҳисоб юритиш ва ҳисобот тузишда муҳим вазифадир. Йил охирида бюджетнинг ижроси бўйича жорий ҳисоб рақамларини ёпиш. Бюджет ижроси натижаларини ақс эттириш учун мўлжалланган ҳисоблар. Йил якунида ҳисобларни ёпиш бўйича қилинадиган бухгалтерия ёзувлар ва уларни ҳисоб регистрларида ақс эттириш. Бюджет бўйича якуний баланс тузиш.

Бюджет муассасаларида бухгалтерия ҳисобини ташкил қилиш ва унинг вазифалари

Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси ва Вазирлар Маҳкамаси қарорлари асосида бухгалтерия ҳисобини ташкил қилиш ва унинг вазифалари. Бюджет

муассасалари ишининг сифати ва самарадорлигини оширишда бухгалтерия ҳисобининг аҳамияти. Бюджет ҳисоби ва ҳисоботини марказлаштириш ва автоматлаштириш. *Бюджет муассасаларида фаолият кўрсатувчи бош бухгалтерларнинг ҳуқуқлари ва бурчлари.* Марказлаштирилган ва мустақил ҳолда бухгалтерия ҳисобини юритувчи ташкилотларда ишларни ташкил қилиш. Марказлаштирилган бухгалтериялар, хизмат кўрсатадиган бюджет муассасалари раҳбарларининг ҳуқуқлари, бурчлари ва жавобгарликлари. Бюджет муассасаларида юритиладиган бухгалтерия ҳисоби шакллари. Муассаса харажатлари сметаси ижроси ҳисоби бўйича фойдаланиладиган бухгалтерия ҳужжатлари, уларнинг тайинланиши, расмийлаштириш техникаси ва тартиби. Мемориал ордерлар, йиғини, кайдномалар ҳақида тушунча, уларнинг тайинланиши ва юритилиш тартиби. Синтетик ва аналитик ҳисоб регистрлари ва уларга ёзувлар қилиш тартиби. Бюджет муассасасини бухгалтерия баланси ва унинг тартиби. Йиғма кайдномаларни юритиш тартиби. Синтетик ва аналитик ҳисоб регистрлари. Ҳисоб регистрлари ва уларга ёзувлар қилиш тартиби. *Бюджет муассасасини бухгалтерия баланси ва унинг тартиби.* Дастлабки ҳужжатлар ва бухгалтерия ҳисоби регистрларини сақлаш тартиби. Архив ишини ташкил қилиш.

Асосий воситалар, материаллар, арзон ва тез эскирувчи буюмлар ҳисоби

Ўзбекистон Республикасининг "Бухгалтерия ҳисоби тўғрисида"ги (1996 йил 30 август) Қонуни ва 5-БХМС дан келиб чиқадиган асосий воситалар, арзон ва тез эскирувчи буюмлар ҳисоби олдида турган вазифалар. Бюджет муассасаларида асосий воситаларнинг хусусиятлари. *Асосий воситаларнинг аналитик ҳисоби. Асосий воситаларнинг эскириш ҳисоби.* Арзон баҳоли ва тез эскирувчи буюмлар таркиби ва тавсифи. Уларнинг аналитик ва синтетик ҳисоби. Бюджет муассасаларида материал қийматликлар таркиби, тайинланиши ва ҳисобининг вазифалари. Материал қийматликларни қабул қилиш, бериш ва харажатга чиқариш бўйича расмийлаштириладиган ҳужжатлар. Материал қийматликларини ҳисобга олувчи ҳисоблар. Ҳисоб ва ҳисобот жараёнида қўлланиладиган аналитик ҳисоб регистрлари ва уларни ЭҲМ ларда қайта ишлаш.

Ҳисоблашишларнинг бухгалтерия ҳисоби, инвентаризация ва счётларни йил охирида ёпиш, бюджетдан ташқари тушумлар ҳисоби

Бюджет ташкилотларида меҳнат ва иш ҳақининг вазифалари. Меҳнат ва иш ҳақини ҳисоблашда қўлланиладиган дастлабки ахборотлар. Ишчи ва хизматчилар билан иш ҳақи бўйича ҳисоблашишларнинг бухгалтерия ҳисоби. Меҳнат ва иш ҳақи ҳисоби. Иш ҳақи фонди ва уни ишлатилиши назорати. Аспирантлар, тингловчилар ва ўқувчилар стипендиялари бўйича ҳисоблашишлар ҳисоби. Ҳар

хил дебитор ва кредиторлар билан ҳисоблашишларнинг ҳисоби. Депонентлар билан ҳисоб – китобларнинг махсус тўловларни турлари бўйича ҳисоблашишлар ҳисоби. Мактабгача тарбия муассасалар ҳисобининг хусусиятлари. Ижтимоий суғурта бўйича ҳисоблашлар ҳисоби. Ижтимоий суғурта органлари билан ҳисоблашишлар тартиби. Ҳисобдор шахслар билан ҳисоблашишлар ҳисоби. *Махсус маблағлар, топириқномалар бўйича нарх ва депозит суммалари, бюджетдан ташқари маблағларнинг ҳисоби.* Бюджет ташкилотлари қошидаги ишлаб чиқариш устахоналари, ўқув тажриба хўжаликлари ва ёрдамчи қишлоқ хўжаликларида низомга тегишли бўлмаган муомалалар ҳисоби. Қишлоқ, посёлка ва шаҳар бюджети ижросининг бухгалтерия ҳисобини ташкил қилиш. Қишлоқ, посёлка ва шаҳар кенгашларида бюджет ижросининг марказлашган ҳисоби. Жорий счётлар ҳисоблари режаси. Унинг низоми ва марказий бухгалтерияда қўлланилиши. Пул маблағлари ҳисоби, молиялаштириш ва касса муомалалари. Нақд пулларни кассага кирим қилиш тартиби ва уларни ҳужжатларда расмийлаштириш. Қишлоқ бюджети ва муассаса харажатлар тизими ижроси бўйича харажатлар, даромадлар ҳисоби ва бошқа муомалалар. Махсус маблағлар бўйича ҳисоб муомалалари. Қабул қилиш тартиби, харажатлар ва ўз маблағлари ҳисобига қопланадиган маблағлар ҳисоби. *Бюджет бўйича ҳисобот ва ўз-ўзини қоплаш маблағлари. Бошланғич ва йиллик ҳисоботни тузиш, тасдиқлаш ва тақдим қилиш тартиби.*

Ўзбекистон Республикасида давлат бюджети касса ижросининг банк муассасаларидаги ҳисоби

Президент фармонлари, Олий мажлис, Вазирлар Маҳкамаси қарорлари асосида давлат бюджети касса ижросининг ҳисобини ташкил этиш. Давлат бюджети касса ижросининг банк муассасаларидаги ҳисобини юритишда қўлланиладиган баланс ҳисоблар. Бюджет кредитларини ҳисобга олиш учун қўлланиладиган балансдан ташқари ҳисоблар. Даромадларни қабул қилиш ва ҳисобга олиш бўйича муомалалар. Бюджет даромадлари бўйича ҳужжатларни расмийлаштириш тартиби. *Бюджетлар ўртасида даромадларни тақсимлаш ва ҳисобга олиш тартиби.* Қорақалпоғистон Республикаси, вилоятлар ва маҳаллий бюджетлар ўртасида даромадларни тақсимлаш. Республика бюджети, вилоятлар ва маҳаллий бюджетлар харажатлари ҳисоби. Маҳаллий бюджет маблағларининг ҳисоби. Кредитлар ва касса харажатларининг аналитик ҳисоби. Бюджетдан ташқари маблағлар бўйича муомалалар, депозит суммалар ҳисоби. Ўзбекистон Республикаси Марказий Банкнинг давлат бюджети касса ижроси бўйича ҳисоботи. Ҳисоботнинг турлари, унинг мазмуни, даврийлиги ва аҳамияти. Банк муассасаларида капитал қўйилмалар

ва бошқа тадбирлар бўйича муомалалар ҳисоби. Капитал қўйилмаларни молиялаштириш бўйича банкларда тузиладиган ҳисобот.

Ўзбекистон Республикаси давлат бюджетининг ва бюджет муассасаларининг смета харажатлари ижроси тўғрисидаги ҳисобот

Ўзбекистон Республикаси давлат бюджетининг ижроси бўйича ҳисоботнинг вазифалари ва аҳамияти. Ўзбекистон Республикаси ҳукуматими қарорларига мувофиқ ҳисоботнинг ролини ошириш тадбирлари. Давлат бюджети ижроси ҳақида молия органларида тузиладиган ҳисобот. *Ҳисоботларнинг мазмуни, даврий ва йиллик ҳисоботни тузиш, тақдим қилиш тартиби.* Бюджет ижроси ҳақида тузилган йиллик ҳисоботларни кўриб чиқиш ва тасдиқлаш тартиби.

3. АМАЛИЙ ВА СЕМИНАР МАШҒУЛОТЛАРИ

Бюджет ҳисоби, унинг предмети ва методи

Бюджет ҳисобининг предмети ва методи. Бозор иқтисодиётига ўтишда бухгалтерия ҳисоби объектларининг иқтисодий мазмуни. Бюджет ҳисоби ва ҳисоботи. Бюджет ҳисоби ва ҳисоботи фанини ташкилий - методик жиҳатдан такомиллаштириш истиқболлари.

Ўзбекистон Республикасида бюджет ҳисоби ва ҳисоботининг ташкил қилиниши

Ўзбекистон Республикаси Давлат бюджети ижросининг бухгалтерия ҳисобини ташкил қилишнинг асосий принциплари. Президент фармонлари ва ҳукумат қарорлари асосида бюджет ҳисобини такомиллаштириш. Молиявий ҳисоб – китобларни автоматлаштирилган тизимининг вазифалари ва тайинланиши бўйича масалалар ечиш.

Давлат бюджети даромадлари ва пул маблағларининг ҳисоби

Республика бюджети, Қорақалпоғистон республикаси, вилоятлар ҳамда маҳаллий бюджет пул маблағлари ҳисобга олиш учун тайинланган ҳисоблар. Йўлдаги пул маблағлари. Мақсадли молиялаштиришга йўналтирилган пул маблағларидан фойдаланиш. Ўзбекистон Республикаси Давлат бюджети даромадларининг ҳисоби*. Корхона ва ташкилотлар билан бюджетли тўловлар бўйича ҳисоблаштиришнинг бухгалтерия ҳисоби. Ноаниқ тушумлар ва уларни ҳисобга олиш. Даромадларнинг аналитик ҳисоби бўйича масалалар ечиш.

Бюджет кредитлари (ассигнациялар) молиялаштириш ва харажатлар ҳисоби

Бюджетлар, молиялаштириш усуллари: очилган кредитлар, кредит тақсимловчиларнинг жорий ҳисобларига пул маблағларини кўчириш. Республика

Марказий банки ва бошқа банклари орқали давлат бюджети маблағларини очилган кредитлар усули билан харажатга чиқариш тартиби. Ўзбекистон Республикаси давлат бюджети харажатларининг ҳисоби. Президент фармонлари, Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси ва ҳукумат қарорларидан келиб чиқадиган бюджет харажатлари ҳисобининг вазифалари. Банк муассасалари орқали давлат бюджетидан молиялаштириладиган капитал қўйилмалар ва бошқа тадбирлар учун қилинган харажатларнинг ҳисоби*. Кредитлар (ассигнациялар) пул маблағлари ва бошқа бюджет харажатларининг касса ижросини аналитик ҳисоби бўйича масалалар ечиш.

Бюджетлар ўртасида ҳисоблашишлар, бюджет ссудалари, фондлар ва бюджет ижроси бўйича натижалар ҳисоби

Бюджет тузиш ва тасдиқлаш жараёнида бюджетлар ўртасида содир бўладиган ҳисоблашишларнинг ҳисоби. Берилган ва олинган маблағлар бўйича ҳамда ўзаро ҳисоблашишлар ҳисоби учун тайинланган счётлар. Мақсадли бюджет резервини ташкил қилиш, ундан фойдаланиш ва уни ҳисобга олиш тартиби*. Йил охирида бюджетнинг ижроси бўйича жорий ҳисоб рақамларини ёпиш. Йил якунида ҳисобларни ёпиш бўйича қилинадиган бухгалтерия ёзувлари уларни ҳисоб регистрларида акс эттириш. Бюджет, якуний баланс тузиш бўйича масалалар ечиш.

Бюджет муассасаларида бухгалтерия ҳисобини ташкил қилиш ва унинг вазифалари

Бюджет муассасалари ишининг сифати ва самарадорлигини оширишда бухгалтерия ҳисобининг аҳамияти. Бюджет муассасалари ва бухгалтерияларида фаолият кўрсатувчи бош бухгалтерларнинг ҳуқуқлари ва бурчлари. Марказлаштирилган ва мустақил ҳолда бухгалтерия ҳисобини юритувчи ташкилотларда ишларни ташкил қилиш. Бюджет муассасаларида юритиладиган бухгалтерия ҳисобининг шакллари.

Республика бюджети қарамоғидаги бюджет муассасаларида кредитларни ҳужжатли расмийлаштириш ва ҳисобга олиш

Очилган кредитларнинг аналитик ҳисоб – китоблари. Республика ва маҳаллий бюджетга қарашли бўлган муассасаларда пул маблағлари ва (ассигнациялар) ҳисобини ташкил қилиш. Муассасалар ва уларни асраш билан ҳақиқий харажатлар ва уларнинг ҳисоби учун қўлланиладиган ҳисоблар. Пул маблағлари ҳисобининг банклардаги жорий ҳисоблари. Касса муомалаларини ҳужжатлаштириш. Кассани тафтиш қилиш. Мустақил иш юритувчи марказлаштирилган бухгалтерияда ва муассасаларда касса харажатларининг аналитик ҳисоби ва ҳисобни сақлаш билан

боғлиқ бўлган ҳақиқий харажатлар, унинг ҳисобида қўлланиладиган муассасалар ҳисобини сақлаш бўйича семинар дарслар ўтказилади ва масалалар ечилади.

Асосий воситалар, материаллар, арзон ва тез эскирувчи буюмлар ҳисоби

Бюджет муассасаларида асосий воситаларининг хусусиятлари. Асосий воситаларнинг аналитик ва синтетик ҳисоби*. Асосий воситаларнинг эскириши ҳисоби. Ҳисоб ва ҳисобот жараёнида қўлланиладиган аналитик ҳисоб регистрлари ва уларни ЭҲМ ларда қайта ишлаш бўйича масалалар ечиш.

Ҳисоблашишларнинг бухгалтерия ҳисоби, инвентаризация ва ҳисобларни йил охирида ёпиш, бюджетдан ташқари тушумлар ҳисоби

Бюджет ташкилотларида меҳнат ва иш ҳақининг вазифалари. Меҳнат ва иш ҳақини ҳисоблашда қўлланиладиган дастлабки ахборотлар. Ишчи ва хизматчилар билан иш ҳақи бўйича ҳисоблашишларнинг бухгалтерия ҳисоби. Ҳисобдор шахслар билан ҳисоблашишлар ҳисоби*. Бюджет ташкилотлари қошидаги ишлаб чиқариш устахоналари, ўқув-тажриба хўжаликлари ва ёрдамчи қишлоқ хўжаликларида уставга тегишли бўлмаган муомалалар ҳисоби бўйича масалалар ечиш.

Қишлоқ бюджети ижроси ҳисобининг хусусиятлари

Қишлоқ посёлка ва шаҳар кенгашларида бюджет ижросининг марказлашган ҳисоби*. Қишлоқ посёлка ва шаҳар депутатларидаги марказлашган бухгалтерия тўғрисидаги Низом. Жорий ҳисоб ҳисоблари режаси. Қишлоқ бюджети ва муассаса харажатлар сметасини ижроси бўйича харажатлар, даромадлар ҳисоби ва бошқа муомалалар. Махсус маблағлар бўйича ҳисоб муомалалари. Қабул қилиш тартиби харажатлар ва маблағлар ҳисобига қопланадиган маблағлар ҳисоби.

Ўзбекистон Республикаси Давлат бюджети касса ижросининг банк муассасаларидаги ҳисоби

Давлат бюджети касса ижросининг банк муассасаларидаги ҳисобини юритишда қўлланиладиган баланс ҳисоблар. Бюджетлар ўртасида даромадларни тақсимлаш ва ҳисобга олиш тартиби. Банк муассасаларида капитал қўйилмалар ва бошқа тадбирлар бўйича муомалалар ҳисоби. Капитал қўйилмаларни молиялаштириш ҳисоботи бўйича масалалар ечиш.

Ўзбекистон Республикаси Давлат бюджетининг ва бюджет муассасаларининг смета харажатлари ижроси тўғрисида ҳисобот

Ўзбекистон Республикаси Давлат бюджетининг ижроси бўйича ҳисоботнинг вазифалари ва аҳамияти*. Давлат бюджети ижроси ҳақида молия органларида тузиладиган ҳисобот. Бюджет ижроси ҳақида тузилган йиллик ҳисоботларни кўриб чиқиш ва тасдиқлаш тартиби бўйича масалалар ечиш.

4. ТАВСИЯ ЭТИЛАЁТГАН МАВЗУЛАР БЎЙИЧА КЎРГАЗМА- НАМОЙИШ МАТЕРИАЛЛАРИ, ЎҚУВ ФИЛЬМЛАРИ ВА БОШҚА ДИДАКТИК МАТЕРИАЛЛАР РЎЙХАТИ

Магистратура тингловчилари "Бюджет ҳисоби ва ҳисоботи" фанини ўрганишда турли хил шакл, чизмалар, слайдлар билан таъминланади ва фойдаланилади.

Унда: Ўзбекистон Республикаси бюджет тизими ва унинг ташкилий тузилиши, бюджет харажатлари сметаси таркиби, бюджет таснифи, Ўзбекистон Республикаси давлат бюджетининг тузилиши, бюджет ҳисоботлари турлари, асосий воситалар ва номоддий активлар ҳисоби, бюджет даромадлари ва харажатлари, меҳнат ҳақи бўйича ҳисоблашишлар, бюджет ҳисобининг счётлар режаси, молиявий ҳисобот шакллари.

Магистратура тингловчилари "Бюджет ҳисоби ва ҳисоботи" фанини ўрганишда ахборот воситаларидан яъни Интернет тизимидаги кўйидаги сайд ва электрон почталардан кенг фойдаланадилар.

1. <http://www.apb.org.uk> (Auditing Practices Board)
2. <http://www.nao.gov.uk> (UK National Audit Office)
3. <http://www.iaa.org.uk> (The Institute of Internal Auditors-United Kingdom)
4. <http://www.iasc.org.uk> (International Accounting Standards Committee)
5. <http://www.aicpa.org/index.htm> (American Institute of Certified Public Accountants)
6. <http://www.uza.uz> (Ўзбекистон миллий ахборот агентлигининг турли соҳаларга доир кундалик янгиликлари)
7. <http://www.cer.uz> (Иқтисодий изланишлар маркази)
8. <http://www.pravo.eastink.uz> (Иқтисодий қонунлар тўплами)
9. <http://www.referat.ru> рефератлар тўплами ва б.

Шунингдек Республикадаги чоп этилган газета ва журналлардан материаллар олинади. Фан бўйича ўзгаришлар, янгиликлар ва меъёрий ҳужжатлар билан ўқитувчилар таништириб борадилар.

5. ЎЗЛАШТИРИШ НАЗОРАТИ

"Бюджет ҳисоби ва ҳисоботи" фани иккинчи семестрда ўқитилади. Ушбу фан бўйича ўқув режасида жами 120 соат вақт ажратилган. Шундан маъруза 40 соат, амалий машғулот 40 соат, мустақил таълим 40 соатни ташкил этади. Ўқув жараёни давомида тингловчи тўплаши мумкин бўлган максимал балл 120 га тенг бўлиб, шундан жорий ва оралиқ баҳолашда 120 соат (яъни 120 балл)нинг 70% гача балл тўплаши лозим бўлади. Қолган 30%и якуний назорат жараёнида тўпланadi. Ушбу назорат давомида ҳар бир талаба Якуний назорат варианты бўйича 30 баллгача тўплаши мумкин. Шундан ҳар бир саволга максимал 8,6 баллдан, минимал 5,4 баллгача қўйилади.

Семестр давомида фанлар бўйича тўпланган баллар қуйидаги ўзлаштириш кўрсаткичлари билан баҳоланади:

- 86 - 100 фоиз "аъло";
- 71 - 85 фоиз "яхши";
- 55 - 70 фоиз "қониқарли".

Назорат натижалари ҳар бир талабанинг "Бюджет ҳисоби ва ҳисоботи" фанидан билим даражаси, тўплаган баллари билан баҳоланади ва алоҳида ҳужжатда қайд этилади.

Агар талаба саволларга тўғри жавоб берса, савол юзасидан келтирилган фактларни мустақил фикрлаб баҳолай олса, бундай ҳолларда унга юқорида белгиланган максимал баллнинг 86% дан 100% гача "аъло" баҳо қўйилади.

Агар талаба саволнинг ҳар бир қиррасини тўлиқ билиб, ўз фикрини мустақил баён этса, зарурий хулоса ва умумлаштиришларни чиқара олса, лекин жавобида айрим ноаниқликларга йўл қўйса, унга баллнинг 71% дан 85% гача, яъни "яхши" баҳо қўйилади.

Агар тингловчи саволнинг ҳар бир қиррасини ёритишда ноаниқликларга йўл қўйса, бундай ҳолларда унга максимал баллнинг 55% дан 71% гача, яъни "қониқарли" баҳо қўйилади.

Агар тингловчи саволларга умуман жавоб беролмаса, унинг билим даражаси 55% га "қониқарсиз" деб баҳоланади ва у фан бўйича якуний баҳолашидан ўтмаган ҳисобланади.

6. АДАБИЁТЛАР

Асосий адабиётлар

1. Каримов И. А. Ўзбекистон XXI аср бўсағасида: хавфсизликка таҳдид, барқарорлик шартлари ва тараққиёт кафолатлари -Т.: Ўзбекистон, 1997.
2. Каримов И. А. Ўзбекистон буюк келажак сари. – Т.: Ўзбекистон, 1998.
3. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг "1999 йилда Ўзбекистон Республикасини ижтимоий – иқтисодий ривожлантиришнинг асосий кўрсаткичлари прогнози ва Давлат бюджети тўғрисида"ги 539-сонли қарори. 1998 йил 31 декабрь.
4. "Бухгалтерия ҳисоби тўғрисида"ги Ўзбекистон Республикаси Қонуни 30 август 1996 йил. // Халқ сўзи, 12 сентябрь 1996.
5. "Маҳсулотлар (ишлар, хизматлар) ни ишлаб чиқариш ва сотиш харажатлари таркиби ҳамда молиявий натижаларни шакллантириш тартиби тўғриси" даги Низом (Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 1999 йил 5 февраль 54-сонли Қарори).
6. Ўзбекистон Республикасининг Молия Вазирлигининг 1997 йил 15 январь 5 – сонли буйруғи (Йиллик ва ярим йиллик ҳисоботларни тўлдириш тўғрисида).
7. "Бухгалтерия ҳисобининг миллий стандартлари" (БХМС). Ўзбекистон Республикаси Молия Вазирлиги. "Молия"1998.
8. Белов А.Н. Бухгалтерский учет в учреждениях непроизводственной сферы -М.: Финансы и статистика, 1995.
9. Белов А.Н. Бухгалтерский учет в учреждениях непроизводственной сферы 2-с изд, перераб и доп. -М., 1998.
10. Белов В.Н, Селезнева Н. Н. Скобелева И.П Управление прибылью. – С-Пб.: Приор, 1996.
11. Гриффин Кейт. Социальная политика и экономический преобразования в Узбекистане. Программа развития ООН. 1995.
12. Жоромская Н.Н, Долгая В.М. Бухгалтерский учет и налогообложение в бюджетных организациях Комментарий -М.: 1998.
13. Жоромская Н.Н, Долгая В.М. Бухгалтерский учет и налогообложение в бюджетных организациях нормативные документы. -М.: 1997.
14. Кондраков Н.П Бухгалтерский учет. -М.: Инфра, 1997.
15. Кондраков Н.П Бухгалтерский учет. Учеб. пос. -М., 1999.
16. Кондраков П.Н, Кондарков И.Н Бухгалтерский учет в бюджетных организациях. - М., 2000.

17. Кондраков П.Н, Кондарков И.Н. Бухгалтерский учет в бюджетных организациях. -М., 1998.
18. Нефедов В.П, Долгая В.М, Жоромская Н.Н. Бухгалтерский учет лечебного учреждения. - М., 1999.
19. Сборник нормативных документов по бухгалтерскому учету в учреждениях и организациях. Комментарий. - М., 1998.
20. Солиев А., Хўжахонов Х. Ноишлаб чиқариш соҳалари иқтисоди, бухгалтерия ҳисоби ва аудит –Т.: Меҳнат, 1998.
21. Токарев И.Н. Бухгалтерский учет в бюджетных учреждениях –М.: 2001.

Қўшимча адабиётлар

1. "Мулкчилик тўғрисида"ги Ўзбекистон Республикаси Қонуни. - Т.: 1992.
2. "Корхоналар тўғрисида"ги Ўзбекистон Республикаси Қонуни -Т.: 1992.
3. Ўзбекистон Республикаси "Солиқ кодекси". -Т.: 1997.
4. "Ўзбекистон Республикаси Молиявий қонунлари" Ахборотномасининг 2001-2002 йил сонлари (Иловалар билан бирга).
5. "Бозор, пул ва кредит" журналининг 2001 -2002 йил сонлари.
6. Гадов. Э. "Молиявий ҳисоботнинг концептуал асослари" Ўзбекистон Республикаси Молиявий қонунлари 1999 йил 2-сон.
7. "Солиқ ва божхона хабарлари" газетасининг 2001 – 2002 йил сонлари.
8. Энтони Р., Рис. Дж. Учет: ситуаций и примеры (пер. с англ.) - М.: Финансы и статистика, 1998.
9. Fremgen F.M. Accounting for managerial Analysis: Third Edition. Richard D. Irwing Inc., Homewood, Illions,1996.
10. Kenneth M. Morris & Allan M. Siegel. Guide to understanding money & investing. 2000 by lightbulb, press, Inc.
11. Securities Regulation in THE Unite States. NASD. Washington-2000.
12. The Istanbul Stock Exchange In a Historical Perspective. Written by Pfor. Haydar Kazgan/ published by ISE.- Istanbul – 2000.
13. The Work Of SEC. U.S. Securities and Exchange Comission. - 2001.